

معیارهای رشد و مراحل چرخه عمر خانواده در ایران

عمار فیضی^{۱*}، اکبر ترکی^۲، سارا رفیعی^۳

۱- استادیار، دکتری مدیریت صنعتی، گرایش تولید و عملیات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، گرایش مدیریت استراتژیک، دانشگاه قم، ایران

۳- مدرس دانشگاه، دانشجوی دکتری مدیریت صنعتی گرایش مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران

* ammarfeyzi@live.com

ارسال: مهر ماه ۹۹ پذیرش: بهمن ماه ۹۹

چکیده

علم اقتصاد برای شناخت و تحلیل رفتار انسان در سطح خرد و کلان ناگزیر به شناخت رفتار خانواده‌ها می‌باشد، زیرا هر فردی وابسته به نهادی به نام خانواده است. بنیان یک جامعه را همین خانواده‌ها تشکیل می‌دهند و اقتصاددانان برای هر گونه نظریه‌پردازی و اخذ سیاستی در جهت بهبود او ضاع اقتصادی جامعه نیاز به شناخت رفتارهای درون خانوار و چرخه‌ی عمر خانواده می‌باشند. هدف از مقاله حاضر مروری بر مبانی نظری اقتصاد و چرخه عمر خانواده و نظریات محققان در حوزه اقتصاد و رفتار مصرف‌کننده، دلایل اصلی اقتصادی مؤثر بر تشکیل خانواده، مفهوم چرخه زندگی و معیارهای مراحل رشد آن‌ها می‌باشد. روش تحقیق مقاله حاضر کتابخانه‌ای و توصیفی است. محققین با توجه به مرور کتب، مقالات و سایت‌های علمی معتبر در خصوص عمر خانواده به معرفی معیارهای رشد و مراحل چرخه عمر خانواده و وظایف تکاملی ایشان پرداخته‌اند. نتایج مقاله می‌تواند دید جامعی را به پژوهشگران و علاقه‌مندان حوزه رفتار مصرف‌کننده، حوزه‌های اقتصاد در شناخت ابعاد مختلف چرخه عمر خانواده در ایران ارائه نماید.

کلمات کلیدی: چرخه عمر، نظریه اقتصاد خانواده، رفتار مصرف‌کننده، اقتصاد مصرف‌کننده، تکامل خانواده.

۱- مقدمه

در محیط پویای کنونی، امروزه بازار مکانی است که محل تلاقی تولیدکننده و مصرف‌کننده قلمداد می‌شود، عوامل گوناگونی می‌توانند بر رفتار خرید مصرف‌کننده و چگونگی تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری ایشان برای خرید تأثیرگذار باشد [۱]. در هر جامعه‌ای با توجه به شرایط خاص آن، محیط‌های متنوعی وجود دارند که رفتار مصرف‌کنندگان (مردم)، را شکل می‌دهند و در واقع تعیین‌کننده رفتارها و عملکردهای آنان هستند. عوامل مختلفی در فرآیند جست و جوی اطلاعات و به تبع آن تصمیم‌گیری برای خرید مشتریان به وفور مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل از بررسی این مطالعات نشان می‌دهد که این مؤلفه‌ها عبارتند از: عوامل فرهنگی (فرهنگ، خرده فرهنگ‌ها و طبقات اجتماعی)؛ عوامل اجتماعی (تأثیر گروه‌های مرجع، خانواده و نقش و منزلت اجتماعی بر رفتار مصرفی افراد)، عوامل شخصی (سن، مرحله چرخه عمر (زندگی) خانواده‌ها یا

افراد، شغل، شرایط اقتصادی، سبک زندگی، شخصیت و تصورات شخصی؛ عوامل روان‌شناختی (انگیزش، ادراک، یادگیری و نگرش)، مورد توجه قرار می‌گیرد [۲].

امروزه در قرن بیست و یکم، خانواده همچنان یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی می‌باشند و نهادی بسیار مؤثر و عنصری سازنده در یک جامعه، نهادی فراتر از وظیفه فرزندپروری، نقش‌های متعدد دیگری از جمله تولید اقتصادی، آموزش و پرورش و جامعه‌پذیر کردن افراد را بر عهده دارد. متأسفانه دنیای امروز شاهد رخدادهایی است که ثبات کانون خانواده، سلامت و امنیت در آن را به خطر انداخته است. کاهش نرخ ازدواج، افزایش سن ازدواج، کاهش نرخ زاد و ولد و افزایش طلاق، تنها برخی از عواملی هستند که به عنوان مصادیق تضعیف و ناامنی در بنیان خانواده معرفی می‌شوند. انسان‌ها ممکن است از علت همه تصمیمات خود آگاه نباشند اما به شیوه‌ای رفتار می‌کنند که به نظر آگاهانه می‌رسد و طبیعتاً پیامدهایی نیز دارد در تمام جوامع اعم از ابتدایی، در حال توسعه و توسعه یافته، خانواده مهم‌ترین عامل تولید و توزیع کالا و خدمات در جامعه می‌باشد که یکی از مهم‌ترین تولیدات آن نیروی انسانی یعنی بقای نسل است. به همین جهت است که اقتصاددانان، خانواده را بنیان زندگی اقتصادی جوامع می‌دانند [۳]. از دیدگاه اقتصادی، خانواده برخوردار از دو عامل مهم تولید - سرمایه و نیروی کار تشکیل‌دهنده، یک واحد اقتصادی است و به تولید کالاهایی می‌پردازد که در آن‌ها مطلوبیت نهفته است از دیدگاه سنتی، خانواده به یک شخص اطلاق می‌شود و تابع مطلوبیت آن از مصرف کالا و خدمات تشکیل می‌شود [۴].

از میان این عوامل مطرح شده، چرخه‌ی عمر خانواده در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار می‌گیرد. به دلیل اهمیتی که نظام خانواده و چرخه عمر زندگی افراد به عنوان عامل اصلی و بازیگر کلیدی در تحلیل رفتار مصرف‌کننده، مورد توجه است؛ محقق بر آن شد تا به تحلیل و تشریح ابعاد مختلف رفتار مصرف‌کننده با توجه به چرخه عمر خانواده در ایران بپردازد.

اولین فرآیند از چرخه عمر انسان، زندگی در چارچوب خانواده تک نفره می‌باشد و منظور از خانواده تک نفره زمانی است که افراد در آن دوره قبل از تشکیل خانواده به صورت کاملاً مستقل زندگی را سپری می‌نمایند. در این دو راه افراد به تصمیم‌گیری‌هایی در جهت تشکیل خانواده می‌پردازند و عوامل اقتصادی می‌تواند در مبادرت یا عدم مبادرت به این امر نقش قابل توجهی را ایفا نماید. بعد از تشکیل خانواده، دوره‌ای پیش روی انسان‌ها می‌باشد که در این دوره با توجه به محدودیت‌های اقتصادی و مطلوبیت‌های خود اقدام به تصمیماتی در خصوص فرزنددار شدن می‌نمایند [۵].

اقتصاد خانواده به بررسی جوانب مختلف چرخه «عمر خانواده»، می‌پردازد. چرخه عمر خانواده از زمان ازدواج تا زمان مرگ اطلاق می‌شود. استراتژی کلی در مطالعه این شاخه از علم، استفاده از روش‌های اقتصادی برای تجزیه و تحلیل انتخاب‌های مردان و زنان در اموری مانند شکل‌گیری، تداوم و انحلال خانواده است [۶].

نظریه پردازان و محققان رفتار مصرف‌کننده و اقتصاددانان تلاش می‌کنند تا نحوه تصمیم‌گیری مردم از زمان ازدواج تا زایمان و طلاق به عنوان نتیجه‌ی مقایسه‌ی سود حاشیه‌ای و هزینه حاشیه‌ای آحاد اقتصادی درک نمایند [۶].

هدف از انجام مقاله حاضر بررسی پیشینه و نظریه‌های اقتصاد خانواده؛ چرخه عمر خانواده؛ بررسی نظریات محققان مختلف در حوزه اقتصاد خانواده؛ دلایل اقتصادی مؤثر بر تشکیل خانواده؛ مفهوم چرخه زندگی؛ سه فرض اصلی تئوری تکامل خانواده؛ معیارهای مراحل رشد خانواده؛ مراحل چرخه زندگی؛ وظایف تکاملی خانواده؛ مروری بر پیشینه چرخه عمر خانواده در ایران و جهان، روش‌شناسی مقاله، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی چرخه عمر خانواده در ایران پرداخته شده است.

۲- مروری بر مبانی نظری

از لحظه‌ای که با خواننده شدن خطبه عقد زن و مردی به زیر یک سقف می‌روند تا آخرین لحظه که با طلاق یا مرگ یکی از طرفین (یا هر دو)، خانواده وجود دارد و به حیات خود ادامه می‌دهد. خانواده نیز همانند تمام گروه‌ها زنده است و پویایی‌های خود را دارد. این بدان معناست که همانند انسان‌ها که چرخه زندگی مشابهی را پشت سر می‌گذارند، خانواده‌ها نیز در اثر اتفاقات گوناگونی که

رخ می‌دهد وارد مراحل دیگری از زندگی می‌شوند. کارتر و مک گلدریک اولین و معروف‌ترین مطالعات را در این زمینه انجام داده‌اند و بر اساس آن چرخه زندگی خانواده را پیشنهاد داده‌اند. این ۶ مرحله که هر کدام شامل یک فرایند هیجانی کلیدی و چندین تکلیف رشدی می‌شود، تقریباً در تمام دنیا و جوامع یکسان است. جدول (۱)، به ارائه خلاصه چرخه عمر خانواده پرداخته است [۷].

جدول ۱- خلاصه‌ای از مراحل چرخه عمر خانواده [۷]

تغییرات مرتبه دوم در موقعیت خانواده که لازمه پیش روی رشدی است	فرآیند هیجانی انتقال: اصول اساسی	چرخه	مرحله زندگی
تمایزسازی خود از خانواده مبدأ شکل‌گیری روابط صمیمانه با هم‌سنخا؛ تثبیت خود، کار و استقلال مالی سازماندهی خود در جامعه	پذیرش مسئولیت هیجانی و مالی در قبال خود	بزرگسالان جوان (مجرد)	ترک خانه
انتخاب یک شریک و تصمیم برای رابطه‌ای طولانی صورت‌بندی سیستم زناشویی بر اساس واقعیت به جای برنامه‌های دو جانبه بازسازی روابط با خانواده های مبدأ و دوستان به منظور در بر گرفتن همسر	تعهد به سیستم جدید	زوج جدید	به هم پیوستن خانواده ها از طریق ازدواج
تعدیل سیستم زناشویی به منظور باز کردن جایی برای بچه‌ها همکاری در تکالیف فرزندپروری، مالی و خانوادگی بازسازی روابط با خانواده گسترده به منظور در بر گرفتن نقش‌های والدینی و پدربزرگی - مادربزرگی؛ بازسازی روابط با جامع به منظور تطبیق با ساختار جدید خانواده	پذیرش اعضای جدید درون سیستم	خانواده‌هایی با فرزندان خردسال	فرزند دار شدن
تغییر در روابط والد - کودک برای اجازه دادن به نوجوان برای حرکت به داخل و خارج سیستم؛ تمرکز دوباره بر مسائل زناشویی و شغلی میانه زندگی؛ شروع تغییر در جهت مراقبت مشترک از نسل مسن تر بازسازی روابط با جامعه به منظور تطبیق نوجوانان با افزایش خودمختاری و پدربزرگ - مادربزرگ‌ها با افزایش محدودیت‌ها	افزایش انعطاف‌پذیری مرزهای خانواده به منظور در بر گرفتن استقلال بچه‌ها و آسیب‌پذیری‌های پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها	خانواده‌هایی با فرزندان نوجوان	نوجوانی فرزندان
مذاکره مجدد سیستم زناشویی به عنوان یک واحد دوتایی شکل‌گیری روابط بالغ - بالغ بین فرزندان رشد یافته و والدین آن‌ها بازسازی روابط به منظور در بر گرفتن بستگان همسر و نوه‌ها برخورد با ناتوانی‌ها و مرگ والدین (پدربزرگ و مادربزرگ‌ها) بازسازی روابط با جامعه به منظور تطبیق با ساختار جدید خانواده	پذیرش ورودی‌ها به خروجی‌ها از سیستم خانواده	روانه‌سازی فرزندان و ادامه	جوانی و ازدواج فرزندان
حفظ کارکرد و علایق خود و یا زوج در مواجهه با زوال روانشناختی، کاوش گزینه‌های نقش خانواده‌ای و اجتماعی؛ حمایت از نقش اساسی تر نسل میانی؛ در نظر گرفتن جایی در سیستم برای خرد و تجربه سالمندان، حمایت از نسل مسن تر، بدون وقف کردن زندگی خود برای آن‌ها	پذیرش تغییر نقش‌های نسلی	خانواده‌هایی در اواخر عمر	میانسالی و پیری

۲-۱- نظریه اقتصاد خانواده

نظریه‌های و مدل‌های اقتصادی قادرند به آسیب‌شناسی یک خانواده طبیعی کمک کنند. تئوری‌های اقتصاد خانواده به ما می‌گویند که افراد امروزه از حق انتخاب‌های بیشتری برخوردارند. بنابراین برای آن‌ها دشوار است که دیگر به ارزش تشکیل خانواده فکر کنند. در این میان، فمینیسم و جنبش‌های زنان در دهه‌های اخیر شاید به این امر دامن زده است. زنان تمایل کمتری به ازدواج

دارند و ترجیح می‌دهند فرزندان کمتری داشته باشند. به نظر می‌رسد دنیا به سمت زندگی بدون مسئولیت پیش می‌رود و اقتصاد تنها یکی از عواملی است که در این تغییرات نقش دارد [۸].

در آغاز دهه ۶۰، اقتصاددانان در دیدگاه‌های خود، خانواده را به عنوان یک واحد تولیدی در نظر گرفتند که تصمیم‌گیری‌های عقلانی انجام می‌دهد تا به حداکثر سود و مطلوبیت دست یابد. این واحد تولیدی کالاهای سرمایه‌ای، مواد خام و نیروی کار را برای تولید کالای اقتصادی با یکدیگر تلفیق می‌کند. زمان عامل دیگری است که با کالاها و خدمات بازار تلفیق می‌شود تا کالای غیربازاری تولید کند. تولیدات اقتصادی خانواده از دیدگاه بکر عبارتند از: فرزندان، سلامت، لذت، خواب و ...، خانواده‌ها در تلاشند بهترین ترکیب از این کالاها را انتخاب کنند؛ ترکیبی که سودآوری خانواده را افزایش دهد.

گری بکر نخستین نظریه‌پرداز بود که تئوری وحدت‌گرا در خانواده را مطرح کرد. وی معتقد بود در خانواده تمامی تصمیمات در راستای سودآوری و مطلوبیت حداکثری اتخاذ می‌شود و یک فرد مسلط در خانواده وجود دارد که مطلوبیت خانواده را با توجه به قید بودجه خانوار حداکثر می‌کند [۴].

خانواده دارای تابع رفاه بوده و یک قاعده خاص برای توزیع درآمد درون خانواده وجود دارد. از این منظر فرزندان در سودآوری خانواده نقش مستقیمی ندارند اما آینده آنان مثلاً میزان یا کیفیت آموزش آنان تحت تأثیر این عامل قرار می‌گیرد. بکر محور خانواده را نوع دوستی می‌داند بر خلاف محور بازار که منفعت طلبی شخصی است. یکی از نکات مهم دیدگاه بکر آن است که وی فقط یک مصرف‌کننده را در فرآیند تصمیم‌سازی به عنوان منبعی کمیاب معرفی کرده است. کالاها و خدمات موجود ممکن است افزایش یابند اما زمان به هیچ وجه در نتیجه هر قدر کالا فراوان‌تر، زمان ارزشمندتر و گران قیمت‌تر می‌شود [۵].

نظریه‌های چانه‌زنی در انتقاد به تئوری وحدت‌گرا شکل گرفتند. نظریه‌پردازان این حوزه معتقد بودند در تصمیم‌گیری‌های خانواده عملکرد سودآورانه‌ای وجود ندارد بلکه تصمیمات خانواده مبتنی بر قدرت چانه‌زنی هریک از اعضای آن است. آنان به تبعیت از نظریه بازی‌ها یادآور شدند که برای درک بهتر فرآیند تصمیم‌گیری خانواده برای مصرف منابع و احقاق حق، باید قدرت تهدید نسبی اعضای خانوار را مدنظر قرار داد. قدرت چانه‌زنی هر فرد در خانواده تحت تأثیر منابعی قرار دارد که درون یا بیرون از خانواده تحت کنترل اوست. داشتن درآمد یکی از این منابع است. بنابراین دیدگاه، اگر زن به منابع تولید نظیر زمین دسترسی داشته باشد و یا از درآمد مستقل یا حق طلاق برخوردار باشد، دارای قدرت چانه‌زنی بیشتری خواهد بود چرا که منابع بیشتری به وی اختصاص دارد [۶].

۲-۲- چرخه عمر خانواده

خانواده رکن اصلی سازنده فرد و شخصیت اوست و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است که از عمده‌ترین کارکردهای آن کنترل و جهت‌دهی به تمایلات جنسی، تولید مثل و اجتماعی کردن فرزندان در جامعه است. از دیگر کارکردهای خانواده می‌توان به کارکرد اقتصادی، تربیت فرزندان، ایجاد فرصت پیشرفت برای اعضای خانواده و برآوردن نیازهای کودک اشاره کرد، همچنین نیازهای فیزیولوژیکی، نیاز به ایمنی، عشق، احترام، نیازهای شناختی و نیاز به خودشکوفایی همگی به نوعی در روابط ارضا می‌شوند. حمایت اجتماعی و عاطفی که انسان در روابط نزدیک به خصوص در خانواده دریافت می‌کند، نقش مؤثری در سلامت جسمانی و روانی وی ایفا می‌کند. ارزش اصلی خانواده حاصل شبکه روابطی است که توسط اعضای آن به وجود آمده است [۷].

تجربه اتحاد، پیوستگی و مرز در خانواده‌های ایرانی با پویایی نظام خانواده و گذر آن از مراحل رشدی و تحولی ارتباط دارد، گذر خانواده از مراحل مختلف رشدی و تحولی را «چرخه عمر خانواده» می‌نامند. نتایج پژوهش‌های مختلف نشان‌دهنده آن است که خانواده‌ها در طول زندگی و با گذر از مراحل مختلف چرخه زندگی خانواده دستخوش تغییراتی می‌شوند. به نظر می‌رسد مؤلفه‌های اتحاد، پیوستگی و مرز نیز در طول چرخه زندگی دچار تغییراتی شوند که با بررسی آن‌ها می‌توان کمک‌های مؤثری برای بهبود روابط زوجین و همچنین روابطشان با خانواده‌ها انجام گیرد [۸].

مدل چرخه عمر خانواده در ایران مخصوص فرهنگ ایرانی است که می‌توان مدلی مبتنی بر فرهنگی ایرانی-اسلامی و شیعی کشور ایران با در نظر گرفتن هنجارهای مبتنی بر سنت رسول خدا (ص)، می‌باشد. البته که از این مدل نیز می‌توان در کشورهای اسلامی بهره برده شود اما یکسری از فرهنگ‌های خاص بر خانواده‌های ایرانی حاکم است که مختص کشور ایران و مردمان شریف کشور عزیزمان می‌باشد.

۲-۳- نظریات محققان در حوزه اقتصاد خانواده و رفتار مصرف‌کننده

بکر در مطالعات خود بخش‌های گوناگونی از رفتار خانواده را مورد بررسی قرار داده از بررسی رفتار در خانواده تک نفره تا عرضه و تقاضا و بازار ازدواج که توابعی برای آن در نظر گرفته. در سال ۱۹۹۳ در باب خانوار تک نفره تابع مطلوبیتی را به شکل زیر نمایش داد.

$$(U = u(X_1, \dots, X_n, t_{h_1}, \dots, t_{h_r})) \quad (1)$$

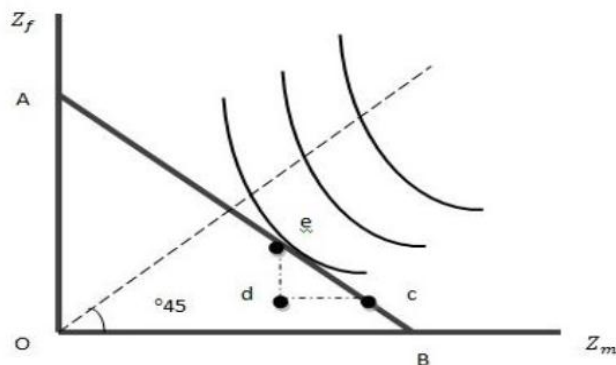
$$\sum_j^r t_{h_j} + t_w = t \quad (2)$$

که در آن کالای بازاری X_i و t_{ij} = فراغت و خوردن و سایر فعالیت‌ها می‌باشد و t کل زمان قابل دسترس. بکر به نظریه پردازی در زمینه عرضه و تقاضا ازدواج در قالب نموداری پرداخته اولین بار در سال ۱۹۷۳ تحلیل خود را بیان که او در سال ۱۹۹۳ به تکمیل آن به دو حالت تک همسری و چند همسری پرداخت. فرض بکر آن بود که زنان و مردان حاضر در بازار یکسان هستند و در وضعیت تخصیص تعادلی مطلوبیت انتظاری تمام مردان و زنان یکسان است و اگر محصول کالایی خانوار را بتوان در یک کالای همگن منفرد مانند تعداد فرزندان ترکیب کرد و محصول تمام ازدواج‌ها را با اطمینان قابل شناسایی باشد و به علاوه مربوط به صورت درآمد میان زوجین توزیع گردد آن‌گاه اتخاذ ذیل برای همه ازدواج برقرار است که [۲].

$$Z_{mf} = Z^m = Z^f$$

Z_{mf} محصول ازدواج و Z^m میزانی از محصول ازدواج که به مرد تعلق می‌گیرد و Z^f میزانی که از محصول ازدواج که به زن تعلق دارد و با توجه به پیش شرط که اگر و فقط اگر مبادرت به امر تشکیل خانواده موجب افزایش مطلوبیت گردد و این تصمیم از طرفین اتخاذ شده خواهیم داشت بیش از مطلوبیت حاصل از مجرد ماندن باشد.

بکر (۱۹۷۴) در بخش دوم نظریه ازدواج به موضوع دوست داشتن به طرزی محوری توجه کرد. با توجه به این مطلب، یک مرد هم از مصرف کالایی خود مطلوبیت کسب می‌کند و هم از مصرفی که همسرش انجام می‌دهد چون او به همسر خود علاقه دارد و لذا مصرف کردن توسط همسرش، موجبات کسب مطلوبیت این مرد را نیز فراهم می‌آورد. این موضوع به تاثیرپذیری مثبت مطلوبیت افراد از مصرف یکدیگر اشاره دارد، یزی که برگستروم (۱۹۸۹) نیز با توصیفی تمثیلی از داستان رومنو و ژولیت به زیبایی آن را توضیح می‌دهد. بر این اساس بکر نقش دوست داشتن در تغییر وضعیت تخصیص منابع در خانواده را همانند آن چه که در تصویر (۱)، نمایش داده شده است [۲].

شکل ۱- تخصیص بهینه بر پایه‌ی دوست داشتن [۲]

نقطه‌ی C در تصویر (۱)، وضعیتی از تخصیص کالاها را نشان می‌دهد که توسط تعادل در بازار- ازدواج تعیین شده است. اگر مرد (M) و زن (F) با هم ازدواج کنند آن گاه مرد به دلیل دوست داشتن، بخشی از کالاهای خود را به زن منتقل کند، چون انتقال کالاها در قالب خانواده صورت می‌پذیرد و نه در خارج از آن. اگر خط AB که آن نیز به طور قدر مطلق شیب برابر واحد دارد شرایط انتقال کالا را نشان می‌دهد، در این صورت مرد مورد نظر تخصیص کالاها را از C به e تغییر می‌دهد یعنی او به میزان cd از مصرف خود را منتقل می‌کند و زن نیز می‌تواند de را دریافت کند. (de = cd) تا این که مطلوبیت مرد در نقطه‌ی e حداکثر شود. بنابراین دوست داشتن باعث تغییر در تخصیص منابع درون خانوار می‌شود و آن را به حالت برابرتر نزدیک می‌سازد [۲].

۲-۴- دلایل اقتصادی مؤثر بر تشکیل خانواده

ازدواج تنها پیوند دو فرد نیست بلکه پیوند دو خانواده است، نتایج پژوهش‌ها نشان داد که چگونگی رابطه با خانواده همسر به عنوان یکی از پنج عامل اولیه پیش‌بینی کننده طلاق شناخته می‌شود. به طور کلی روابط با خانواده خود و خانواده همسر دارای تأثیری دو سویه در روابط زوج است. پس از ازدواج زوجین باید بتوانند مرزهای مشخصی با خانواده اصلی خود به وجود آورند، همچنین ایجاد پیوستگی با خانواده همسر نیز بسیار مهم و ضروری است [۴].

صرفه مقیاس: ازدواج امکان دستیابی به صرفه مقیاس (بازدهی فزاینده) را در تولیدات خانگی به افراد می‌دهد. صرفه مقیاس هنگامی وجود خواهد داشت که هزینه متوسط تولید یک کالا با تولید بیشتر آن کالا کاهش یابد. کاملاً روشن است که صرفه مقیاس در بسیاری از مسائل مربوط به تولیدات خانگی وجود دارد. خانوارهای دو نفری حاصل از ازدواج نیازی به تعداد دو برابر وسایل خانگی مانند یخچال، اجاق گاز، ظرف شویی، دست شویی، اتاق و غیره نسبت به یک خانوار تک نفری ندارند تا به همان سطح از تولید خانگی برسند. همچنین مدت زمان طبخ غذا برای دو نفر، دو برابر یک نفر نیست. در نتیجه یک خانوار دو نفری با همان میزان درآمد سرانه یک خانوار تک نفری، استاندارد زندگی بالاتری دارد [۷].

وجود بازدهی فزاینده در پی ازدواج و شکل‌گیری خانواده را می‌توان بر اساس نظریه اقتصاد خرد نشان داد. بدین منظور از مطالعه ی و ویس (۱۹۹۷)، استفاده می‌شود. یک تابع تولید خانوار وجود دارد که در آن کالاهای خریداری شده از بازار (x)، و زمان صرف شده در خانه (h) به عنوان دو نهاده با یکدیگر ترکیب می‌شوند تا یک کالای خانگی (z) تولید شود. تابع تولید به صورت ذیل تصریح می‌گردد.

$$Z=x.h \quad (۳)$$

همچنین می‌توان فرض نمود که مطلوبیت هر فرد تابعی از میزان تولید (یا مصرف)، کالاهای خانگی است. بنابراین فردی که به دنبال حداکثرسازی مطلوبیت خود است، باید میزان تولید خانگی را حداکثر کند [۷].

۲-۵- مفهوم چرخه زندگی؛ سه فرض اصلی تئوری تکامل خانواده

در خصوص چرخه‌ی زندگی، تعاریف و نظریات متفاوتی وجود دارد؛ از جمله فرآیندی پویا از تغییرات که در خانواده رخ می‌دهد. این مراحل شامل شروع زندگی، پرورش فرزند، ترک آن‌ها، از دست دادن همسر. در طی سیکل زندگی، رشد خانواده در یک الگوی قابل پیش‌بینی و مشخص رخ می‌دهد. ۲ مرحله کلی رشد خانواده: ۱- توسعه و ۲- کوچک شدن.

سه فرض اصلی تئوری تکامل خانواده عبارتند از:

تغییر و تکامل خانواده‌ها به طور مشابه در طی زمان؛ انجام وظایف خاص در زمان‌های ویژه توسط خانواده؛ رفتار خانواده مجموع تجارب گذشته اعضای خانواده [۳].

۲-۶- معیارهای مراحل رشد خانواده

معیارهای متفاوتی در مراحل رشد خانواده‌ها وجود دارد که تعدادی از آن‌ها عبارتند از:

۱- تغییر در تعداد اعضای خانواده

۲- سن و رتبه کلاسی بزرگترین فرزند

۳- بازنشستگی پدر

ترکیب ۳ معیار فوق توسط دووال جهت بیان ۸ مرحله چرخه زندگی

ملاک تعیین مراحل مختلف زندگی: سن بزرگترین فرزند [۵].

۲-۷- مراحل چرخه عمر خانواده

مراحل چرخه زندگی شامل هشت مرحله به قرار ذیل می‌باشد:

۱- شروع زندگی (تشکیل خانواده)؛

۲- تولد فرزند؛

۳- سن قبل از مدرسه؛

۴- سن مدرسه؛

۵- نوجوان؛

۶- فرزند سن ترک مدرسه؛

۷- میانسال و ۸- سن پیری (بازنشستگی) [۶].

مرحله اول: تشکیل خانواده با ازدواج: شروه با ازدواج؛ طول مدت متغیر؛ از جمله وظایف تکاملی خانواده؛ ایجاد محیط رضایت‌بخش متقابل؛ تنظیم خانواده و ارتباط با اقوام و خویشاوندان.

مرحله دوم: فرزند دار شدن: از تولد تا ۳۰ ماهگی فرزند (نوزادی، شیرخوارگی و نوپایی)؛ خوشحالی و نگرانی والدین از تولد فرزند و بحران تکاملی به دلیل عدم آمادگی پذیرش نقش والدی.

مرحله سوم: کودک سن قبل از مدرسه؛ از ۲/۵ تا ۵ سالگی بزرگترین فرزند؛ تعداد اعضا ۳ تا ۵ نفر؛ هر فردی دارای ۲ نقش موقعیتی (همسر - پدر)؛ روابط پیچیده و متفاوت تر خانواده؛ روابط همسری معمولاً همراه با مشکل؛ کودک نیاز به کسب استقلال، اجتماعی شدن، رشد فیزیکی آهسته، مقایسه خود با دیگران و شرکت در بازی گروهی و انتقاد از خود.

مرحله چهارم: فرزند سن مدرسه؛ شروع با بزرگترین فرزند ۶ ساله و در ۱۳ سالگی پایان؛ شامل ۳ دوره: کودکی، قبل از بلوغ و بلوغ می‌باشد؛ در انتهای این مرحله خانواده به حداکثر اعضا و روابط رسیده باشد؛ سال‌های پر مشغله برای والدین؛ کودک در پی انجام کارهای سودمند و وظیفه‌پذیری؛ یادگیری جدایی از کودک.

مرحله پنجم: خانواده در دوران نوجوانی کودک؛ با ورود بزرگترین فرزند به سن ۱۳ سالگی، نوجوان به مرحله بلوغ می‌رسد؛ مشکل‌ترین و بحث برانگیزترین مرحله این مرحله است. هدف کلی خانواده انتقال مسئولیت به نوجوان، در نظر گرفتن آزادی متعادل برای وی و آماده‌سازی برای دوره جوانی. وظیفه نوجوان: حرکت از قطب وابستگی به عدم وابستگی و توجه به آزادی، پرورش فرهنگ جوانی و اختلاف نسل.

در مرحله ششم؛ یعنی روانه کردن فرزندان به خارج از منزل، شروع ترک اولین فرزند از خانه و ادامه تا ترک آخرین فرزند ادامه دارد. از جمله ویژگی‌های این مرحله؛ آمادگی برای زندگی مستقل فرزندان می‌باشد. هدف اصلی و مهم سازماندهی مجدد خانواده به منظور حفظ واحد آن.

در مرحله هفتم؛ که چرخه‌ی عمر خانواده در سن میانسالی است؛ شروع با ترک کوچکترین فرزند خانواده و ادامه تا بازنشستگی یا مرگ یکی از همسران (۱۶ تا ۱۸ سال بعد)، و یا زوجین به زندگی خود ادامه می‌دهند، ارتباط با فرزندان، نوه‌ها و والدین خود را

همچنان وجود دارد؛ به دنبال بهبود روابط، مشارکت در توزیع قدرت بین همسران هستند و رضایت از دوره با توجه به وضعیت اقتصادی را در پی دارد.

در مرحله نهایی از چرخه‌ی عمر خانواده‌ها، خانواده در سن بازنشستگی و سالمندی است، شروع بازنشستگی یک یا هر دو زوج و با مرگ یک همسر ادامه و با مرگ همسر دیگر به پایان می‌رسد. برداشت‌های متفاوت سالمندان از این مرحله وجود دارد و فقدان‌های شایعی نیز در این سن به چشم می‌خورد [۶].

۲-۸- وظایف تکاملی خانواده

با توجه به مراحل ذکر شده در مقاله حاضر در خصوص چرخه عمر خانواده‌ها در ایران که هشت مرحله دارد و در قسمت قبلی به تشریح هر یک این مراحل پرداخته شد. در این قسمت وظایف تکاملی خانواده‌ها در هر مرحله تشریح می‌گردد که عبارتند از: در مرحله اول: خانواده‌ها نیازمند مشاوره و آموزش تنظیم خانواده؛ مشاوره در مورد تطابق با نقش والدی / جنسی و آموزش قبل از زایمان می‌باشند.

در مرحله دوم: که تولد فرزند می‌باشد؛ نیازمند تقویت خانواده به عنوان یک واحد ثابت و پایدار؛ پذیرش نقش‌های جدید توسط اعضا؛ حفظ روابط زناشویی رضایت‌بخش؛ توسعه روابط با منسوبین؛ ایجاد کانون گرم و محیط امن؛ ایجاد روابط متقابل قابل درک با کودک؛ حفظ فاصله تولدها/ پاداش به موقع در زمان مناسب و حفظ روابط صمیمانه بر اساس نیاز کودکان باید مورد توجه قرار گیرد. همچنین وظایف مشاورین و پرستاران در این مرحله: بررسی نقش والدین؛ بررسی واکنش خانواده به کودک؛ آموزش نحوه مراقبت صحیح از کودک (واکسیناسیون و ...) و ارزیابی و مشاوره در مورد روابط صحیح خانوادگی، تنظیم خانواده و ارزیابی کودک نوپا با ابزار استاندارد.

در مرحله سوم: که سن قبل از مدرسه می‌باشد، وظایف تکاملی خانواده عبارتند از: محافظت کردن کودکان از آسیب و سوانح؛ اجتماعی کردن کودکان؛ آموزش مراقبت از خود به کودک؛ آماده کردن کودک برای ورود فرزند جدید؛ حفظ روابط سالم درون و خارج خانواده و آماده کردن کودک جهت ورود به مدرسه از جمله این موارد می‌باشد. همچنین وظیفه مشاورین و پرستاران در این مرحله از چرخه‌ی عمر خانواده‌ها عبارتند از: بررسی منزل از نظر رعایت نکات ایمنی و آموزش؛ آموزش در مورد نکات بهداشتی؛ توجه به روابط زناشویی؛ برقراری ارتباط مناسب و توجه به نیازهای رشد و تکامل اعضای خانواده.

در مرحله چهارم؛ که فرزند یا فرزندان سن مدرسه را دارند؛ حیاتی‌ترین وظایف خانواده‌ها اجتماعی کردن کودک می‌باشد؛ خانواده‌ها نیازمند بازنگهداشتن روابط خود؛ کر با هم جهت رسیدن به هدف مشترک؛ برنامه‌ریزی جهت تداوم زندگی زناشویی؛ ارزش و بها دادن به زندگی خانوادگی؛ قبول عقاید جدید کودک و توجه به حریم کودکان از جمله این موارد است. وظایف پرستاران و مشاوران سلامت نیز در این مرحله: بهبود و ارتقای روابط صمیمانه بین همسران؛ آموزش بهداشت؛ مشاوره و ارجاع به منابع مناسب و غربالگری کودکان و پیگیری است.

در مرحله پنجم؛ که دوران نوجوانی فرزندان در خانواده‌ها می‌باشد، متعادل نمودن آزادی توام با واگذاری مسئولیت به نوجوان؛ برقرار ارتباط باز و مناسب بین والدین / فرزندان و حفظ روابط مناسب همسران.

در مرحله ششم؛ که روانه کردن فرزند به خارج از منزل است؛ وظایف تکاملی خانواده در این مرحله عبارتند از: حمایت از عدم وابستگی و استقلال فرزند؛ وسیع کردن حلقه خانوادگی جهت پذیرش بالغین جوان به دنبال ازدواج فرزند؛ تطابق والدین و با ترک فرزند و پذیرش نقش‌های جدید؛ کمک به والدین پیر و بیمار و سازماندهی مجدد روابط زناشویی.

وظایف تکاملی خانواده در مرحله هفتم؛ انتخاب شیوه زندگی سالم؛ تطابق با خلا ناشی از ترک فرزندان؛ حفظ روابط بین همسران و احساس رضایت از ارتباط مؤثر با والدین پیر و فرزندان از جمله این موارد است.

وظایف تکاملی خانواده در مرحله هشتم و آخر این چرخه، داشتن زندگی رضایت بخش است. تطابق و سازش با درآمد کم یا از دست دادن همسر؛ تقویت ارتباط صحیح بین زوجین، رعایت نکات ایمنی در منزل و خیابان و برنامه‌ریزی برای پیشگیری از اختلال تغذیه [۷].

۲-۹- جنبه نوآوری و جدید بودن مقاله

تاکنون پژوهش‌های اندکی در خصوص چرخه عمر خانواده در ایران انجام شده است. اما پژوهش حاضر از حیث بررسی ابعاد مختلف چرخه عمر خانواده‌ها در ایران و ارائه راهکارهای اجرایی و عملیات جهت تحکیم نظام مقدس خانواده‌ها جدید است و دارای نوآوری است.

۲-۱۰- مروری بر پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌های بسیار اندکی در خصوص چرخه عمر خانواده‌ها در ایران صورت گرفته در این قسمت به این تحقیقات اشاره می‌گردد.

احمدی (۱۳۸۴)، در مطالعه‌ای به بررسی تجربی کارکردهای خانواده هسته‌ای و تغییرات آن در طول چرخه زندگی در کرمان پرداخته است. محقق مطرح می‌نماید که تاکنون به صورت تجربی به مفهوم چرخه‌ی زندگی خانواده‌ها توجهی نشده است و معمول آن بوده است که کمتر به وجه پویا و تغییرپذیر خانواده در طول چرخه زندگی‌اش توجه کنند. در مطالعه مذکور مفهوم چرخه‌ی زندگی با استفاده از نظریه ساختی - کارکردی و خصوصاً دیدگاه‌های پارسونز، به صورت تجربی در نوعی از خانواده‌ی ایرانی (خانواده‌ی کرمانی)، توصیف و تبیین شد. زارع (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان: مدیریت اقتصادی خانواده (راهکارهایی جهت مدیریت بهتر اقتصاد خانواده)، بیان می‌کند آن‌چه اقتصاد خانواده را منحصر به فرد می‌کند وجود ارتباطات درونی بین نقش‌های شغلی و خانوادگی است. با این وجود نباید فعالیت‌های اقتصاد خانواده را شوخی و سرگرمی دانست بلکه باید با جدیت و برنامه‌ریزی دقیق آن‌ها را پیگیری کرد.

کارابین (۱۳۹۶)، در پایان‌نامه خود به مدل سیستمی مثلثی خانواده به عنوان مدلی متناسب با فرهنگ ایرانی، به مطالعه مؤلفه‌های مرز، اتحاد و پیوستگی در خانواده پرداخته است. این مطالعه با هدف بررسی مقایسه‌ای مؤلفه‌های مدل سیستمی مثلثی خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی انجام گرفت. پژوهش مذکور علی - مقایسه‌ای بوده و جامعه آماری این پژوهش نیز زنان و مردان متأهل ساکن شهر تهران بودند که در یکی از مراحل چرخه تحول خانواده قرار داشتند. نتایج نشان داد که هر سه عامل مرز، اتحاد و پیوستگی در چرخه‌های مختلف هفت گانه زندگی مشترک تفاوت معناداریب وجود دارد. مدل مثلثی خانواده بر اساس یافته‌ها نشان داد این مدل نقش مهمی در تبیین روابط زناشویی داشته و بدین شکل که با دانستن عوامل افزایش و یا کاهش‌دهنده هر مؤلفه در مراحل مختلف چرخه‌ی زندگی می‌توان گام‌های مؤثری در جهت بهبود روابط زوج و خانواده‌ها برداشت.

۳- روش پژوهش

در مقاله حاضر جهت جمع‌آوری داده‌های تحقیق از مطالعات کتابخانه‌ای و مروری بر مقالات و پایان‌نامه‌های موجود از سایت‌های معتبر و تحقیقات موجود در داخل و خارجی بهره برده شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف توصیفی است و از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها کتابخانه‌ای است.

در مقاله حاضر با مرور دقیق مبانی نظری مرتبط با چرخه عمر خانواده‌ها در ایران و جهان سعی بر بیان مفاهیم کلیدی و نظریه‌های این مفهوم برای محققان و علاقه‌مندان حوزه رفتار مصرف‌کننده و مدیریت پرداخته شد.

۴- مراحل چرخه عمر خانواده‌ها در ایران

در این قسمت پس از بیان مراحل هشت گانه چرخه عمر خانواده‌ها، به بیان راهکارهای اجرایی در هر مرحله از این چرخه پرداخته شده است.

در مرحله اول؛ یعنی ازدواج دو نفر باهم و تشکیل خانواده، نیازمند جلوگیری از بروز مشکلات جنسی و مقاربتی آگاه نمود. **در مرحله دوم؛** که تولد فرزند می‌باشد؛ همچنین وظایف مشاورین و پرستاران در این مرحله: بررسی نقش والدین؛ بررسی واکنش خانواده به کودک؛ آموزش نحوه مراقبت صحیح از کودک (واکسیناسیون و ...) و ارزیابی و مشاوره در مورد روابط صحیح خانوادگی، تنظیم خانواده و ارزیابی کودک نوپا با ابزار استاندارد.

در مرحله سوم؛ که سن قبل از مدرسه می‌باشد، وظیفه مشاورین و پرستاران در این مرحله از چرخه عمر خانواده‌ها عبارتند از: بررسی منزل از نظر رعایت نکات ایمنی و آموزش؛ آموزش در مورد نکات بهداشتی؛ توجه به روابط زناشویی؛ برقراری ارتباط مناسب و توجه به نیازهای رشد و تکامل اعضای خانواده.

در مرحله چهارم؛ که فرزند یا فرزندان سن مدرسه را دارند؛ وظایف پرستاران و مشاوران سلامت نیز در این مرحله: بهبود و ارتقای روابط صمیمانه بین همسران؛ آموزش بهداشت؛ مشاوره و ارجاع به منابع مناسب و غربالگری کودکان و پیگیری است. **در مرحله پنجم؛** که دوران نوجوانی فرزندان در خانواده‌ها می‌باشد، وظیفه پرستاران و مشاوران در این مرحله از چرخه عمر خانواده در ایران؛ تعیین عوامل خطر در اعضای خانواده و گفتگو با آن‌ها (حوادث رانندگی، صدمات ورزشی، سوء مصرف مواد و تقویت ارتباط همسران و مشاوره، اشاره نمود.

در مرحله ششم؛ که دوران روانه کردن فرزندان به خارج از خانه می‌باشد، وظایف پرستاران و مشاورین، مداخله در مشکلات ارتباطی بین بالغین جوان و والدین؛ مداخله در مراقبت از والدین سالمند و ارتقا سطح سلامت با تأکید بر سبک زندگی سالم می‌باشد.

در مرحله هفتم؛ که دوران چرخه‌ی عمر خانواده در میانسالی است، وظایف پرستاران و مشاوران، برآورده کردن نیازهای بهداشتی برای ارتقای سلامتی (تغذیه مناسب، کاهش وزن، ورزش و نرمش روزمره و ...)، کمک به مراقبت از افراد سالمند و مشاوره در خصوص حفظ ارتباط صحیح زناشویی است.

در مرحله هشتم؛ که دوران بازنشستگی و مرگ یک یا دو طرف زوجین می‌باشد، وظایف پرستاران و مشاوران، ارتقای سطح سلامت در کلیه‌ی حیطه‌ها، بررسی و شناخت مشکلات روانی و حمایت خانواده‌ها و ارائه مراقبت مستقیم و غیرمستقیم به خانواده هاست.

۵- نتیجه‌گیری

علم اقتصاد برای شناخت و تحلیل رفتار انسان در سطح خرد و کلان ناگزیر به شناخت رفتار خانوار می‌باشد، زیرا هر فردی وابسته به نهادی به نام خانواده می‌باشد و بنیان یک جامعه را همین خانواده‌ها تشکیل می‌دهند و اقتصاددانان برای هر گونه نظریه‌پردازی و اخذ سیاستی در جهت بهبود اوضاع اقتصادی جامعه نیاز به شناخت رفتارهای درون خانوار و چرخه عمر خانواده می‌باشند. مشابه مراحل زندگی انسان، اصطلاح مرحله عمر در بسیاری از جوامع به کار گرفته شده است. وقتی از چرخه زندگی خانوادگی سخن به میان می‌آید، به خانواده سنتی اشاره می‌شود. خانواده‌ای که در آن زن و شوهر ازدواج کرده‌اند، بچه دارند و ازدواجشان پایدار باقی می‌ماند. این چرخه به صورت دوره‌ها و مراحل مشخص جریان می‌یابد. بر اساس این الگو چرخه خانواده با زن و شوهر موجودیت پیدا می‌کند و همراه با اضافه شدن‌های اعضای جدید، خلق نقش‌های تازه و افزایش تعداد روابط متقابل پیچیده‌تر می‌شود. بعد خانواده در مدت کوتاهی مستقر می‌شود، آنگاه فرزندان بزرگ شده، خانواده را ترک می‌کنند. در نهایت چرخه زندگی به مرحله زن و شوهر برمی‌گردد تا با مرگ همسران پایان پذیرد. این چرخه در هشت مرحله قابل گروه‌بندی است. در مقاله حاضر تلاش

نمودیم، با بررسی عمیق تر بر مراحل چرخه عمر خانواده در ایران با استفاده از مرور دقیق مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های مرتبط و تشریح بیشتر آن پرداخته شود.

۶- منابع

۱. احمدی، ا.ع. (۱۳۸۴). مطالعه تجربی کارکردهای خانواده هسته‌ای و تغییرات آن‌ها در طول چرخه زندگی در کرمان. نشریه رشد آموزش علوم اجتماعی. شماره ۲۶، صص ۴۶-۵۵.
۲. زارع، محمدحسن. (۱۳۹۵). مدیریت اقتصادی خانواده (راهکارهایی جهت مدیریت بهتر اقتصاد خانواده). مدیریت در اسلام، شماره ۲۹ و ۳۰، صص ۱۵۱-۱۶۲.
۳. کارابین، ش. (۱۳۹۶). مقایسه مؤلفه‌های مدل سیستمی مثلثی خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، پژوهشکده خانواده.
4. Backer, E. (2012). Investigating the “family life cycle” model in tourism. In: Scha`nzel H, Yeoman I and Backer E (eds) Family Tourism: Multidisciplinary Perspectives. Bristol, UK: Channel View Publications.
5. Backer, E and Lynch, D. (2017). Understanding the proclivity of visiting friends and relatives (VFR) travel across family life cycle stages in Australia. International Journal of Tourism Research, 19 (4): 447-454.
6. Choi, HY., Lehto, X and Brey, ET. (2010). Investigating resort loyalty: impacts of the family life cycle. Journal of Hospitality Marketing & Management, 20 (1): 121-141.
7. Bello, L.D & Marra, M. M. (2020). O fenômeno da transgeracionalidade no ciclo de vida familiar: casal com filhos pequenos. Revista Brasileira de Psicodrama, 28 (2), 118-130.
8. Kim, H., Baek, J & Choe, Y. (2020). Family life cycle and preferences for a mega-sporting event package: The case of the 2018 PyeongChang Winter Olympic Games. Tourism Economics.
9. Paping, R. (2020). Family strategies, wage labour and the family life cycle in the Groningen country side, c. 1850-1910. University of Groningen Press.
10. Rasaizadi, A & Askari, M. (2020). Effect of family structure on urban areas modal split by using the life cycle concept. Int. J. Hum. Capital Urban Manage, 5 (2), 165-174.
11. Xu, D., Ma, Z., Deng, X., Liu, Y., Huang, K., Zhou, W & Yong, Z. (2020). Relationships between Land Management Scale and Livelihood Strategy Selection of Rural Households in China from the Perspective of Family Life Cycle. Land, 9 (1), 11.

Growth Criteria and Stages of Family Life Cycle in Iran

Ammar Feyzi^{*1}, Akbar Toriki², Sara Rafiee³

1- Assistant Professor, Ph.D of Industrial Management, Production & Operation, Islamic Azad University, Saveh Branch, Iran

2- Master student of Business Management, Strategic Management, Qom University, Qom, Iran

3- Lecturer, PhD Student in Industrial Management, Financial Orientation, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran

* ammarfeyzi@live.com

Abstract

In order to know and analyze human behavior at the micro and macro levels, economics are necessary to know the behavior of the families. Because each person is affiliated with an institution called the family. The foundation of a society is made up of these family, and economists need to know the behaviors within the household and the life cycle of the family in order to theorize and make policies to improve the economic situation of the society. The purpose of this article is to review the theoretical foundations of economics and family life cycle and the theories of researchers in the field of economics and consumer behavior, the main economic reasons affecting family formation, the concept of life cycle and criteria for their developmental stages. The research method of this article is library and descriptive. Researchers have introduced the growth criteria and stages of the family life cycle and their evolutionary tasks according to the review of books, articles and authoritative scientific sites about family life. The results of the article can provide a comprehensive view to researchers and those interested in the field of consumer behavior, the fields of economics in understanding the various dimensions of the family life cycle in Iran.

Keywords: Life Cycle, Family Economics Theory, Consumer Behavior, Consumer Economics, Family Evolution.